

Цепкало Т.О. Солярна і лунарна символіка в драматичних творах Миколи Куліша // Творчість Миколи Куліша у світовому історико-літературному контексті: матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю Херсонського державного університету (Херсон, 10-11 листопада 2017 року) / Херс. держ. ун-т; [редактори-упорядники Л. Бодаренко, Г. Немченко, І. Немченко]. – Херсон : Айлант, 2017. – С. 72-73.

Т.О. Цепкало

м. Херсон

tanuysya@ukr.net

СОЛЯРНА І ЛУНАРНА СИМВОЛІКА В ДРАМАТИЧНИХ ТВОРАХ МИКОЛИ КУЛІША

Ключові слова: *символ, архетипний образ, міфологема місяця, міфопоетика, світогляд.*

Інтерпретація символічних образів у творчості Миколи Куліша була об'єктом дослідження багатьох українських літературознавців, зокрема, це праці Є. Гай, Я. Голобородька, І. Кремінської, П. Лисенко, В. Працьовитого, Н. Кузякіної, М.Р. Стеха, В. Школи та ін. Солярна та лунарна символіка в драматургії митця розглядається з позицій міфоаналізу.

Реалізація образів денного та нічного світил у драматичних творах Миколи Куліша відповідає прадавнім слов'янським віруванням. Наприклад, у драмі «Патетична соната» в монолозі ліричного героя читаємо: «*Сонце не любить так землі своєї, як люблю я вас*», – *хочу сказати я Марині і – не можу*» [3, с.266]. Уособлення небесного світила є традиційним в українській міфології та фольклорі. Віддавна люди вірили в те, що сонце «з висоти Небес не лише обігріває Землю, чим забезпечує життя, а й пильно оглядає її всю і кожен її куточок заради збереження гармонії та злагодності усього живого і сушого» [1, с.259]. Любов Ілька Юги до Марини вимірюється космічними масштабами. Відтак, сонце постає символом любові.

Лунарний образ у творчості Миколи Куліша також опосередковано асоціюється із коханням. У п'єсі «Зона» п'яний Пуп лізе по драбині на

пам'ятника, щоб дістатися місяця, звертаючись до нього зі словами: *«А, лисий? Здоров, лисий! Світиш? Кому? Землі? Не треба, дурний ти мрійнику, срібнолобий ідеалісте! Так, так... Нікому ти, ідеалісте, не потрібний, хіба на кладовищах... Колись хоч на кохання потрібен був, а тепер, ідеалісте лисий, для кохання потрібен не ти, а кредитовий білет, презерватив, аліменти й аборт...»* [4, с.342]. Означення нічного світила лисим та срібнолобим відповідає архаїчним уявленням нашого народу. «Лисий – ознака, наділена як позитивним, так і негативним смислом. У народі Місяць називали лисим старим дідусем» [2, с.277]. Водночас срібло – це символ місяця, тоді як золото співвідноситься із сонцем [2, с.202]. Звертаємо увагу також на те, що лунарний образ під пером митця асоціюється із кладовищем, що також має традиційну основу, адже місяць віддавна вважався світилом померлих [2, с.197]. Таким чином, драматург відтворює світоглядні позиції праслов'ян.

Фольклорні традиції відображено в трагікомедії Миколи Куліша «Народний Малахій»: *«І це напередодні соціалізму, в країні, де про кохання народ утворив найкращу в світі пісню про зелений барвінок, про зорю з місяцем, червону калину (...)*» [3, с.168]. Астральні образи в українських народних піснях, звичаях та обрядах постають у родинному зв'язку. «У весільному ритуалі Місяць вважається символом молодого, а вечорова Зоря – молоді. Любов Місяця до «зіроньки вечірньої» оспівується у народних піснях» [2, с.306]. Отже, нічне світило постає символом кохання.

Окрім цього, місяць асоціюється також із самотністю. Такого значення набуває лунарний образ у комедії Миколи Куліша «Мина Мазайло». Так, у діалозі з Улею Рина Мазайло жаліється: *«Так ні! Буду на зло, на досаду декламувати українське слово. (До Улі). Не розуміють його краси, аз моєї самотності сміються. Отак і живу, самотію, як місяць над глухим степом, як верства в хуртовину»* [3, с.33]. Порівнюючи свою самотність із місяцем в небі, героїня п'єси ніби переносить свій біль на астральне світило, адже близькі люди не в змозі зрозуміти дівчину та розділити її погляди.

Відомо, що людина може визначати час за місяцем та сонцем. Такі інтенції відображено у соціально-психологічній драмі Миколи Куліша «МакленаГраса». Анеля звертається до Маклени зі словами: *«Маклено! Маклено! Почекай хвилинку. Ти не знаєш, котра година? Ох, я забула, що у вас немає годинника. Але ти, здається, по сонцю вгадуєш. Скажи, котра тепер година по сонцю?»* [3, с.198]. «Давні виміри часу були основані на появі та зникненні сонця та місяця, а також на зміні їх орбіт. Фази дня були наділені власним символізмом, що зберігся до нашого часу» [5, с.189]. Таким чином, денне світило в українського митцянерозривно пов'язане із часом.

Отже, солярний та лунарний образи в драматичних творах Миколи Куліша інтерпретуються відповідно до прадавніх міфологічних поглядів українського народу. Денне та нічне світило наділені символікою кохання та часу. Водночас місяць співвідноситься із самотністю та світом померлих, реалізуючи екзистенційне світобачення митця.

Список використаних джерел:

1. Багнюк А. Символи українства. Художньо-інформаційний довідник [Текст] / А.Л. Багнюк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 512 с.
2. Войтович В. Українська міфологія [Текст] / В.М. Войтович. – Вид. 2-ге, стереотип. – К. : Либідь, 2005. – 664 с.
3. Куліш М. П'єси [Текст] / М.Куліш. – К. : Наук. Думка, 2001. – 368 с.
4. Куліш М. Твори: В 2 т. Т.1 : П'єси [Текст] / М.Куліш ; упоряд., підгот. текстів, вступ. ст. та комент. Л.С. Танюка. – К.: Дніпро, 1990. – 509 с.
5. О'Коннелл М., Эйри Р. Знаки и символы: иллюстрированная энциклопедия [Текст] / Марк О'Коннелл, Раджи Эйри: [пер. И. Крупичевой]. – М. :Эксмо, 2009. – 256 с.